

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Географічний факультет

Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан

Мирослав ЗАЯЧУК

“31” серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Теорія і методологія природничої географії»

Обов’язкова

Освітньо-професійна програма «Геосистеми та георизики»

Спеціальність 103 Науки про Землю

Галузь знань 10 Природничі науки

Рівень вищої освіти перший бакалаврський

Факультет Географічний

Мова навчання українська

Чернівці 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія і методологія природничої географії» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Геосистеми та георизики», 103 Науки про Землю, 10 Природничі науки, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 6 від «31» травня 2021 року)

Розробники: Ірина ДОБИНДА, к. геогр. н., асистент

Викладач (чі), що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:
Ірина ДОБИНДА, к. геогр. н., асистент

Погоджено з гарантом ОП «Геосистеми та георизики» **Яна ПОП'ЮК**

Затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Протокол № 1 від «31» серпня 2026 року

Завідувач кафедри **Дарія ХОЛЯВЧУК**

Схвалено методичною радою географічного факультету

Протокол № 1 від «31» серпня 2026 року

Голова методичної ради
географічного факультету **Наталя АНДРУСЯК**

Мета навчальної дисципліни: Мета полягає у простеженні розвитку географічної думки від становлення і подальшого поступу людського суспільства, огляд ходу просторової уяви про Землю, виходячи з перебігу географічних відкриттів, виявлення й аналіз основних географічних напрямів і тенденцій, визначення особливостей зародження наукових основ географічної науки і наступної їхньої трансформації, розгляд умов зародження і динаміки провідних методів дослідження в географії та формування її методологічного і понятійного апарату.

Основним **завданням** вивчення дисципліни є теоретична та практична підготовка студентів із наступних питань:

- ретроспективна динаміка географічних ідей від первісних уявлень про природу до сформованих наукових засад;
- розвиток теоретичних уявлень про географію як цілісну систему взаємопов'язаних природничих наук;
- особливості географії як науки, що вивчає просторові (територіальні й аквальні) динамічні системи, які розвиваються на земній поверхні як результат взаємодії природи і суспільства;
- соціальні, ґносеологічні, світоглядні і культурно-виховні функції географічних наук у контексті їхнього внеску в процес пізнання об'єктивного світу, розвитку діалектичного світогляду, для виховання патріотизму, гуманізму і розширення географічної культури людей;
- конструктивні завдання географії і значення географічних наук у формуванні територіальної організації суспільства, наукових основ раціонального природокористування, цільових програм соціально-економічного розвитку різних регіонів;
- зміст і взаємозв'язок історії географічної науки, історії географічних відкриттів, історичної географії.

Пререквізити. Пререквізитом для даного курсу є дисципліни «Фізична географія материків та океанів», «Загальне землезнавство», «Біогеографія», «Ландшафтознавство», «Метеорологія та кліматологія» та інші методичні та загальнотеоретичні дисципліни.

Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни «**Теорія і методологія природничої географії**» у студентів повинні бути сформовані такі компетентності (згідно ОПП):

Загальні компетентності:

- K02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;
- K04. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- K08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові) компетентності:

- K13. Знання та розуміння теоретичних основ наук про Землю як комплексну природну систему.

□

Програмні результати навчання на основі освітньо-професійної програми «Геосистеми та георизики»:

- *Результат P12.* Знати і застосовувати теорії, парадигми, концепції та принципи в науках про Землю відповідно до спеціалізації.

Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	4	8	3	90	16	-	14	-	60	-	іспит

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин					
	денна форма					
	усьог	у тому числі				
		о	л	с	лаб	інд
1	2	3	4	5	6	с.р. 7
Змістовий модуль 1. Зародження географічних уявлень та розвиток географічних ідей за античної доби						
Тема 1. Розвиток первісних географічних уявлень	6	1	1			4
Тема 2. Географія в період “архаїчної Греції” (VIII-VI ст. до н. е.)	6	1	1			4
Тема 3. Географія за доби “класичної Греції” (500-330 рр. до н. е.)	6	1	1			4
Тема 4. Географія за доби еллінізму (кінець IV – серед. II ст. до н. е.)	7	2	1			4
Тема 5. Географія у період Римської держави (146 р до н.е. - 476 р. н. е.)	6	1	1			4
Тема 6. Географія середньовіччя (V – середина XVII ст.)	5	1	1			3
Разом за ЗМ1	36	7	6			23
Змістовий модуль 2. Зародження географічної науки за доби Нового часу						
Тема 7. Географія початку Нового часу (1650-1765 рр.)	8	1	2			5
Тема 8. Докласичний період Нового часу в історії географії (1765-1820)	7	1	1			5
Тема 9. Розвиток географії у класичний період Нового часу (1820-1870 рр.)	8	2	1			5

Разом за ЗМ 2	23	4	4			15
Змістовий модуль 3.Зародження сучасної географії та розвиток географії у XX ст.						
Тема 10. Суперечливість і дискусійність географічної науки	8	1	1			6
Тема 11. Розвиток природничо-наукового напрямку: становлення фізико-географічної школи в географії	9	2	1			6
Тема 12. Питання теоретизування в географії	7	1	1			5
Тема 13. Географічні концепції за періоду колишньої радянської географії	7	1	1			5
Разом за ЗМ 3	31	5	4			22
Усього годин	90	16	14			60

Тематика лекційних занять з переліком питань

Тема 1. Розвиток первісних географічних уявлень

1. Уявлення первіснообщинних народів про навколишній світ
2. Світобачення мезолітичної людини.
3. Розвиток уявлень про світ і світовий порядок за неоліту, бронзової і залізної доби.
4. Коріння давньогрецької вченості.
5. Географія в період „гомерівської” Греції (XII-VIIIст. до н.е.).

Тема 2. Географія в період „архаїчної” Греції (VIII-VI ст. до н.е.)

1. Математичний підхід у вивченні географії (Фалес)
2. Розвиток країнознавчого та загальноземлезнавчого напрямків (початок розвитку давньогрецької географії)
3. Особливості загальноземлезнавчої географії Анаксимена
4. Описова географія Гекатея як приклад країнознавства
5. Географічні погляди Піфагора

Тема 3. Географія за доби “класичної” Греції (500-330 рр. до н.е.)

1. Розвиток географічних ідей Анаксагором і Левкіппом.
2. Країнознавчий напрям у географії. Зародження географічного детермінізму ідеалістичного напрямку (Геродот, Гіпократ)
3. Країнознавство і загальне землезнавство. Географічний детермінізм матеріалістичного напрямку (Демокріт)
4. Кулястість Землі та ідея теплових поясів (Парменід і Евдокс)
5. Географічні ідеї Платона
6. Фундаментальний внесок у географію Аристотелем

Тема 4. Географія за доби еллінізму (кінець IV ст. - середина II ст. до н.е.)

1. Становлення і розвиток галузі математичної географії
2. Фізична географія елліністичної доби (Геофраст і Стратон).
3. Практично-політичний напрям у географії (Полібій)

4. Геліоцентрична побудова Всесвіту (Аристарх)

Тема 5. Географія в період Римської держави

1. Розвиток географічних ідей у часи занепаду еллінізму і розвитку Римської республіки (146-30 рр. до н.е.)
2. Географічні уявлення про природу на етапі утворення і розвитку Римської імперії (30 р. до н.е. - кінець II ст.н.е.)
3. Географія в період занепаду Римської імперії і переходу до раннього середньовіччя (кінець IIст.-476р.н.е.)

Тема 6. Географія середньовіччя (V - середина XVII ст.)

1. Географічні ідеї раннього середньовіччя у феодальній Західній Європі (V-XI ст.).
2. Географічні уявлення арабів V-XVI ст
3. Географія високого і пізнього середньовіччя XI-XIII-XV ст.
4. Географія доби Великих географічних відкриттів 1492-1650 рр.
5. Поновлення античного світогляду про вплив природного довкілля на історичний розвиток суспільства.
6. Розвиток географії Бернхардом Вареном

Тема 7. Географія початку Нового часу (1650-1765 рр.)

1. Розвиток картографії і країнознавства.
2. Становлення загального землезнавства (вивчення атмо- і гідросфери, флори і фауни)
3. Про предмет і зміст географії
4. Сумативістська концепція в географії
5. Відродження концепції про причинно-наслідкові залежності явищ (Ш. Монтеск'є, М. Ломоносов).

Тема 8. Докласичний період Нового часу в історії географії (1765-1820 рр.)

1. Загальний розвиток географії, основні риси географічних досліджень, стан географічної літератури
2. Високий рівень фізико-географічних ідей (ідея розвитку Землі (плутонізм), ідея незмінності природи (нептунізм), теорія катастроф), розробка фізико-географічного районування, вивчення рослинного і тваринного світу
3. Визначення предмета географії
4. Розвиток суспільства з позицій географічного детермінізму (Й. Гердер)
5. Кантіанська концепція в географії (Емануїл Кант)
6. Розвиток економіко- та суспільно-географічних (демографічних) досліджень (Т.Мальтус)

Тема 9. Розвиток географії у класичний період Нового часу (1820-1870 рр.)

1. Загальна характеристика доби середини XIX ст. та її географічні акценти
2. Розвиток фізичної географії
3. Александр Гумбольдт – найбільший представник стихійно-матеріалістичного напрямку в географії
4. Ідеалістична діалектика в поглядах Карла Ріттера
5. Теорія розміщення аграрної економіки (Йоган Тюнен)

Тема 10. Суперечливість і дискусійність географічної науки

1. Загальний стан економіки і світових географічних досліджень
2. Галузевий розвиток географічних знань. Географічні праці того часу
3. Криза географічної науки. Двоїстість поглядів на її предмет (Е.Реклю)

4. Традиційні погляди на єдність географії (Ф.Ріхтгофен, А.Зупан, Е.Петрі)
5. Об'єднання хорологізму, антропоцентризму і географічного детермінізму

Тема 11. Розвиток природничо-наукового напрямку: становлення фізико-географічної школи в географії

1. Погляди на географію як на природничу науку (О.Пешель, Г.Герланд, географія в США)
2. В.Докучаєв і географія докучаєвської школи
3. Проблема фізико-географічного районування (Е.Гербертсон, З.Пассарге)
4. Учення про ландшафт і загальне землезнавство

Тема 12. Теоретизування і наукові парадигми в географії

1. Концепція „теоретичної географії” (В.Бунге, Ю.Саушкін)
2. Модельна парадигма в географії (Томас Кун, Пітер Гагет, Річард Чорлі)
3. Системна парадигма в географії (Девід Гарві)

Тема 13. Географічні концепції за періоду колишньої радянської географії

1. Концепція географічної оболонки (А.Григор'єв, Л.Берг, С.Калесник)
2. Концепції конструктивної географії (Інокентій Герасимов)
3. Концепція наскрізних методів (Костянтин Марков)

Теми (ключові завдання) семінарських занять

№	Назва теми	Примітка
Змістовий модуль 1. Зародження географічних уявлень та розвиток географічних ідей за античної доби		Студенти обирають по три питання, за якими готують реферат, доповідають і презентують. Кожен, відповідно, оцінюється у 5 балів.
1	Географічні відкриття до плавання Колумба (І частина)	
2	Географічні відкриття до плавання Колумба (ІІ частина)	
3	Плавання Христофора Колумба та їхнє значення для географії	
Змістовий модуль 2.Зародження географічної науки за доби Нового часу		
4	Доба Великих географічних відкриттів (І частина)	
5	Доба великих географічних відкриттів (ІІ частина)	
6	Географічні відкриття Нового часу (І частина)	
7	Географічні результати плавань Джеймса Кука	
Змістовий модуль 3. Зародження сучасної географії та розвиток географії у ХХ ст.		
8	Географічні відкриття Нового часу (ІІ часу)	
9	Розвиток географії в Україні	

Завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Самостійна робота здобувачів вищої освіти дозволяє студентам самостійно повторювати і глибше розуміти матеріал, який був розглянутий на лекціях та семінарських заняттях, а також самостійно опрацьовувати ті питання, які на лекціях відводяться на самостійне опрацювання. Результати виконання самостійної роботи враховуються у процесі підсумкового і поточного контролю.

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин
1	Розвиток первісних географічних	Дайте характеристику розвитку	4

	уявлень	первісних географічних уявлень (опитування, тестування)	
2	Географія в період “архаїчної Греції” (VIII-VI ст. до н. е.)	Дайте характеристику розвитку географічної науки у VIII-VI ст. до н. е. (опитування, тестування)	3
3	Географія за доби “класичної Греції” (500-330 рр. до н. е.)	Дайте характеристику розвитку географічної науки у 500-330 рр. до н. е. (опитування, тестування)	4
4	Географія за доби еллінізму (кінець IV – серед. II ст. до н. е.)	Опишіть добу еллінізму з позиції розвитку географічної науки (опитування, тестування)	2
5	Географія у період Римської держави (146 р до н.е. - 476 р. н. е.).	Розкрийте розвиток географії у період Римської держави (опитування, тестування)	2
6	Географія середньовіччя (V – середина XVII ст.)	Покажіть поступ географічної науки за часи середньовіччя (опитування, тестування)	3
7	Географія початку Нового часу (1650 -1765 рр.)	Опишіть 1650 -1765 рр. з позиції розвитку географічної науки (опитування, тестування)	4
8	Докласичний період Нового часу в історії географії (1765-1820)	Покажіть поступ географічної науки за Докласичного періоду Нового часу (опитування, тестування)	5
9	Розвиток географії у класичний період Нового часу (1820-1870 рр.)	Дайте характеристику розвитку географії у класичний період Нового часу (опитування, тестування)	3
10	Суперечливість і дискусійність географічної науки	Обґрунтуйте суперечливість і дискусійність географічної науки (опитування, тестування)	5
11	Розвиток природничо-наукового напрямку: становлення фізико-географічної школи в географії	Опишіть розвиток природничо-наукового напрямку (опитування, тестування)	5
12	Питання теоретизування в географії	Обґрунтуйте питання теоретизування в географії (опитування, тестування)	5
13	Географічні концепції за періоду колишньої радянської географії	Опишіть географічні концепції за періоду колишньої радянської географії (опитування, тестування)	5

Методи навчання

Під час викладання курсу «Теорія і методологія природничої географії» залучається низка сучасних освітніх технологій, зокрема, електронне навчання, інформаційно-комп’ютерні технології, інтерактивні заняття (заняття дискусійна група, заняття з навчанням одних студентів іншими), інтегровані заняття.

Форми організації навчальної роботи · загальні (групові/індивідуальні, аудиторні/поза аудиторні); · конкретні (лекції, семінарські заняття, індивідуальна/групова консультація, виконання самостійних / індивідуальних дослідницьких завдань)

Під час вивчення курсу *«Теорія і методологія природничої географії»* доцільно використовувати наступні методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- словесні (лекція, бесіда з елементами дискусії, розповідь, пояснення) для проведення лекційних занять;
- наочні методи здебільшого використовуються для проведення семінарських робіт, серед яких найпоширеніші такі: демонстрація, графічні методи, презентації, ілюстрації, відеоматеріали, тощо;
- семінарські заняття;
- проектний метод;
- аналіз джерел і літератури;
- візуальні та аудіовізуальні методи

електронне та інтерактивне онлайн-навчання (курси-ресурси, мультимедійні, дистанційні, web-конференції та вебінари тощо).

Система контролю та оцінювання

Навчальні досягнення студентів із дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких форм і засобів діагностики, як оцінювання семінарських і самостійних робіт, тестування, оцінювання індивідуальних завдань, письмове й усне опитування.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни, за умови, що кожна тема повинна бути здана хоча би на мінімальну оцінку. Роботи, які здаються не вчасно без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання рубіжних контролів (модулів) відбувається за дозволом лектора за наявності документів, що підтверджують поважні причини. Студенти повинні всі роботи виконувати самостійно, без допомоги сторонніх осіб чи використання заборонених джерел (в тому числі різних девайсів). При дистанційному навчанні або онлайн-тестах заборонено користуватися матеріалами, які не передбачені правилами проведення оцінювання (наприклад, пошуковими системами, готовими відповідями тощо). У випадку виявлення таких порушень роботи не оцінюватимуться, а результати анулюються.

Відвідування занять (як лекційних, так і семінарських) є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, академічна мобільність) навчання може відвідуватись індивідуально у формі онлайн при попередженні викладача.

При вивченні дисципліни *«Теорія і методологія природничої географії»* рекомендується використовувати такі методи і форми контролю:

1. Для контролю засвоєння лекційного матеріалу: письмові модульні контрольні роботи; поточне тестування; оцінка за індивідуальне навчальне завдання; підсумковий усний екзамєн.

2. Для контролю і оцінювання семінарських робіт: практична перевірка і оцінювання кожної практичної роботи.

3. Додатково: звіти, реферати, проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; поточний та підсумковий тестовий контроль.

З навчальної дисципліни навчальним планом передбачена форма контролю – **іспит**.

Електронний контроль виконання завдань з курсу «Теорія і методологія географічної науки», представлений на електронній платформі <https://moodle.chnu.edu.ua>

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль знань студента. Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських та інших видів занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Підсумковий контроль проводиться задля оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

Загальна кількість балів, яку студент може отримати у процесі вивчення дисципліни впродовж семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (**іспиту**).

Кількість балів за кожний навчальний елемент виводиться із суми поточних видів контролю. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі балів, отриманих за навчальні елементи даного модуля. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – **15**; 2 модуль – **15** балів; 3 модуль – **15**, практичний модуль – **15**.

Підсумкова оцінка за навчальну дисципліну, з якої складається іспит, виводиться із суми балів поточного контролю за модулями (до 60 балів) та модуля-контролю (іспиту) – до 40 балів. Відповідно до вимог Болонської угоди проводиться місцева (національна) шкала визначення оцінок і шкала ECTS. Для їх порівняння використовується вищенаведена таблиця.

Студент, який не отримав позитивні оцінки за підсумками роботи над кожним модулем, вважається не атестованим та не допускається до складання іспиту. Допущеним до складання іспиту студент може бути лише у разі відпрацювання всього матеріалу, передбаченого навчальним планом у повному обсязі, або тієї частини навчального матеріалу, за який отримано незадовільну оцінку, або за яким він не атестований.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Облік успішності за формами поточного контролю знань за трьома модулями в межах академічних груп проводиться за такими видами роботи студента:

- комп'ютерне тестування,
- письмове визначення основних понять,
- контрольні роботи, самостійні роботи,
- виконання семінарських робіт.

Для здійснення контролю знань студентів викладач заповнює журнал, де вказуються оцінки за кожний навчальний елемент. Журнал зберігається у викладача. За модулями заповнюються відомості рубіжного контролю, які подаються і зберігаються на кафедрі.

1. Порядок проведення іспиту

1.1. З навчальної дисципліни «*Теорія і методологія природничої географії*» проводиться семестровий тестовий іспит. Кожен зі студентів отримують білети, що містять 27 питань з дисципліни, а саме: тестові - 8 питань на 1 бал, по 3 питання на 2 і 3 бали, 10 питань по 0,5 балів і 3 питання розширених на 4 бали.

1.2. У випадку незгоди студента з отриманою в результаті письмового іспиту оцінкою відбувається його усна відповідь. В процесі цього студентів можуть бути задані додаткові питання.

Або тестовий іспит проводиться на платформі Moodle

2. Критерії оцінювання відповідей

Оцінкою «А» оцінюється відповідь за умови набору студентом за всі тестові питання 90 і більше балів. Відповідь оцінюється на «В» у випадку, коли студент за всі тестові завдання отримує 80-89 балів. Студент отримує категорію «С», коли його доробок за тестові питання сягатиме 70-79 балів. Якщо відповідь на тестові завдання лежатиме у межах 60-69 балів, то такий студент буде кваліфікований на «D». Відповідь оцінюється на «Е» за умови отримання студентом 50-59 балів. В усіх інших випадках, коли студент набирає за тести менше 50 балів, відповідь оцінюється на «Fх».

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота														Сума	
Змістовий теоретичний модуль №1						Змістовий теоретичний модуль № 2			Змістовий теоретичний модуль № 3				Практичний модуль	Іспит	
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13			
3	3	3	2	2	2	5	5	5	2	3	2	2	15	40	100

Примітка: самостійна робота оцінюється під час модульної роботи і оцінюється у 0,5 бала

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	«Відмінно»
Добре	B (80-89)	«Дуже добре»
	C (70-79)	«Добре»
Задовільно	D (60-69)	«Задовільно»
	E (50-59)	«Достатньо»
Незадовільно	FX (35-49)	«Незадовільно» з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(«Незадовільно») з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ Й КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

1. Географічні ідеї раннього середньовіччя у феодальній Західній Європі (V-XI ст.).
2. Географія високого і пізнього середньовіччя XI-XIII-XV ст
3. Географія в період „гомерівської” Греції (XII-VIIIст. до н.е.)
4. Географія в період занепаду Римської імперії і переходу до раннього середньовіччя (кінець Пст.-476р.н.е.)
5. Географія доби Великих географічних відкриттів 1492-1650 рр

6. Дайте загальну характеристику доби середини XIX ст. та її географічні акценти
7. Дайте характеристику вченню про ландшафт і загальному землезнавству
8. Дайте характеристику кантіанській концепції в географії
9. Дайте характеристику концепції „теоретичної географії” (В.Бунге, Ю.Саушкін)
10. Дайте характеристику концепції конструктивної географії (Інокентій Герасимов)
11. Дайте характеристику математичному підходу у вивченні географії (Фалес)
12. Дайте характеристику розвитку географічних ідей Анаксагором і Левкіппом
13. Коріння давньогрецької вченості
14. Країнознавство і загальне землезнавство. Географічний детермінізм матеріалістичного напрямку (Демокрит)
15. Країнознавчий напрям у географії. Зародження географічного детермінізму ідеалістичного напрямку (Геродот, Гіпократ)
16. Криза географічної науки. Двоїстість поглядів на її предмет (Е.Реклю)
17. Кулястість Землі та ідея теплових поясів (Парменід і Евдокс)
18. Об'єднання хорологізму, антропоцентризму і географічного детермінізму
19. Обґрунтуйте виникнення і становлення геополітики як самостійної дисципліни (Х.Маккіндер, Р.Челлен, А.Мехен, К.Гаусгофер)
20. Обґрунтуйте ідеалістичну діалектику в поглядах Карла Ріттера
21. Обґрунтуйте концепцію географічної оболонки (А.Григор'єв, Л.Берг, С.Калесник)
22. Обґрунтуйте концепцію про причинно-наслідкові залежності явищ Ш. Монтеск'є та М. Ломоносова
23. Обґрунтуйте модельну парадигму в географії (Томас Кун, Пітер Гаггет, Річард Чорлі)
24. Обґрунтуйте погляди на географію як на природничу науку (О.Пешель, Г.Герланд, географія в США)
25. Обґрунтуйте системну парадигму в географії (Девід Гарві)
26. Обґрунтуйте сумативістську концепцію в географії
27. Обґрунтуйте суспільно-географічна концепція
28. Обґрунтуйте теорію капіталістичного господарства (А.Льош)
29. Обґрунтуйте теорію розміщення аграрної економіки (Йоган Тюнен)
30. Обґрунтуйте теорію розміщення промисловості: теорія „штандортів” (А.Вебер)
31. Обґрунтуйте хорологічну концепцію А. Геттнера в географії
32. Описова географія Гекатея як приклад країнознавства
33. Описово-країнознавчий напрям географії
34. Опишіть геліоцентричну побудову Всесвіту (Аристарх)
35. Опишіть загальний розвиток географії, основні риси географічних досліджень, стан географічної літератури у 1765-1820 рр.
36. Опишіть загальний стан економіки і світових географічних досліджень у 1870-1918 рр.
37. Опишіть концепцію наскрізних методів (Костянтин Марков)
38. Опишіть погляди В.Лаунгардта
39. Опишіть подальший розвиток теорії Й.Тюнена
40. Опишіть проблему фізико-географічного районування (Е.Гербертсон, З.Пассарге)
41. Опишіть розвиток географії Бернхардом Вареном
42. Опишіть розвиток фізичної географії у класичний період Нового часу
43. Опишіть світобачення мезолітичної людини
44. Опишіть традиційні погляди на єдність географії (Ф.Ріхтгофен, А.Зупан, Е.Петрі)
45. Опишіть фундаментальний внесок у географію Аристотелем
46. Охарактеризуйте галузевий розвиток географічних знань та географічні праці 1870-1918 рр.
47. Охарактеризуйте діяльність Александра Гумбольдта

48. Подальший розвиток математичної географії, закладення основ наукової картографії (Гіппарх)
49. Покажіть особливості наукової думки В.Докучаєва і російської географії докучаєвської школи
50. Поновлення античного світогляду про вплив природного довкілля на історичний розвиток суспільства
51. Постави особливого математичного напрямку в географії (Ератосфен)
52. Початки наукової математичної географії (Дікеарх)
53. Практично-політичний напрям у географії (Полібій)
54. Про предмет і зміст географії у період 1650-1765 рр.
55. Продовження розвитку грецької географії (Посидоній)
56. Римські географічні компіляції. Помпоній Мела, Пліній Старший, Люцій Анней Сенека
57. Розвиток картографії і країнознавства у період 1650-1765 рр.
58. Розкрийте визначення предмета географії
59. Розкрийте географічні ідеї за доби могутності Римської імперії (Марін Тірський, Клавдій Птолемей)
60. Розкрийте географічні ідеї Платона
61. Розкрийте географічні погляди Піфагора
62. Розкрийте географічні уявлення арабів V-XVI ст
63. Розкрийте діяльність Ф. Ратцеля та В. Девіса
64. Розкрийте здобутки римської географії (Варрон, Ціцерон)
65. Розкрийте особливості загальноземлезнавчої географії Анаксимена
66. Розкрийте погляди Емануїла Канта
67. Розкрийте розвиток країнознавчого та загальноземлезнавчого напрямків (початок розвитку давньогрецької географії)
68. Розкрийте розвиток суспільства з позицій географічного детермінізму (Й. Гердер)
69. Розкрийте розвиток уявлень про світ і світовий порядок за неоліту, бронзової і залізної доби
70. Розкрийте узагальнення географічних знань про ойкумену грецькими вченими (Страбон).
71. Розкрийте уявлення первіснообщинних народів про навколишній світ
72. Розкрийте фізико-географічні ідеї (ідея розвитку Землі (плутонізм), ідея незмінності природи (нептунізм), теорія катастроф), розробка фізико-географічного районування, вивчення рослинного і тваринного світу
73. Становлення загального землезнавства (вивчення атмо- і гідросфери, флори і фауни) початку Нового часу
74. Фізична географія елліністичної доби (Теофраст і Стратон)
75. Французька географічна школа (Відаль де ла Блаш).

Зарахування результатів неформальної освіти

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в системі формальної освіти) у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (протокол №16 від 25 листопада 2024 року)» (<https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf>) допускається зарахування навчальних елементів, а також отримання додаткових балів за результатами неформальної освіти:

– проходження безкоштовних навчальних тренінгів (вебінарів, семінарів), що проводяться на низці українських фахових платформ, за умови отримання безкоштовного сертифікату.

Результати зараховуються лише для відповідних тем лекційних і семінарських занять, практичних і лабораторних завдань даної навчальної дисципліни у кількості балів, що виділяються на цей навчальний елемент.

Рекомендована література

Базова (основна)

1. Жупанський, Я.І. (1992). *Географічні відомості і географія в Україні в давні часи*. Чернівці: ЧДУ.
2. Жупанський, Я.І. (1993). *Географія в Україні в нові часи*. Чернівці: ЧДУ.
3. Жупанський, Я.І. (1997). *Історія географії в Україні*. Львів: Світ.
4. Влах, М. Р., Котик, Л. І. (2017). *Теорія і методологія географічної науки : навч. посібн. для самостійної роботи студентів*. Львів : ЛНУ ім. І. Франка.
5. Влах, М., Котик, Л. (2019). *Теорія і методологія географічної*. Ч. 2. Допоміжні навчальні матеріали. Львів : ЛНУ імені Івана Франка.
6. Круль, В.П. (2000). *Історія та методологія географічної науки*. Чернівці: Рута.
7. Круль, В.П. (2018). *Теорія і методологія географічної науки (ретроспективний огляд до 70–80-х рр. XX століття)*. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т.
8. Немець, К. А., Немець, Л. М. (2014). *Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу*. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Допоміжна

1. Добинда, І. (2022). Сучасний стан та перспективи природно-заповідного фонду Володимирського району Волинської області. Науковий вісник Чернівецького університету : Географія, Випуск 839, 82-90. DOI: <https://doi.org/10.31861/geo.2022.839.82-90>
2. Добинда І., Дячук А., Ковбінська Г., Присакар В. (2024) Територіально-часові особливості земельної структури фізико-географічних районів Чернівецької області. Науковий вісник Чернівецького університету: Географія. Випуск 846, С. 155-168. <https://doi.org/10.31861/geo.2024.847.155-168>
3. Dobynnda I., Krool V., Vdovichen A., Hyshchuk R. (2021) Sacral Heritage of the Carpathian Region and Management of its Resource Component in Tourism Activity, Journ. Geol. Geograph. Geocology, 30(1), С. 65–77. <https://doi.org/10.15421/112107>, ISSN 2617-2909 (print) ISSN 2617-2119 (online).
4. Добинда І., Ковбінська Г., Присакар В. (2025) Landscape and geochemical characteristics of the territory of the town of Vyzhnytsia, Chernivtsi region. Науковий вісник Чернівецького університету: Географія. Випуск 853. С. 16-24. <https://doi.org/10.31861/>
5. Добинда І. (2025). Охорона природи як форма неутилітарного природокористування (на прикладі Володимирського району Волинської області). Науковий вісник Чернівецького університету: Географія. Випуск 854. С. 232-240. <https://journals.chnu.edu.ua/geoscience/article/view/1041>
6. Добинда, І. П. (2026). Ландшафтна репрезентативність локальної мережі природно-заповідного фонду Поромівської громади Володимирського району. *Науковий вісник Чернівецького університету: Географія*, (857), 137–146. <https://doi.org/10.31861/geo.2026.857.137-146>
7. Добинда, І. П., Холявчук, Д. І., Кирилюк, С. М., & Годзінська, І. Л. (2026). Формування просторової компетентності учнів через створення авторського атласу територіальної громади в умовах НУШ. *Природнича освіта та наука*, (2), 22–30. <https://doi.org/10.32782/NSER/2026-2.03>
8. Холявчук, Д.І., Алексеев В.В., Кирилюк С.М. & Добинда, І. П. (2026). Застосування кліматичної класифікації за Кеппеном у навчанні географії в школі. *Інноваційна педагогіка*, 92. Том 2. 74-79. <https://doi.org/10.32782/ip/92.2.14>

9. Заставний, Ф.Д. (1991). *Географія України*. Львів: Світ.
10. Коротун, С.І., Романів, О.Я. (Ред.). (2007). *Регіональна економіка Рівне*.
11. Маєвський, В. В., Холявчук, Д. І., Кирилюк, С. М., Поп'юк, Я. А., & Добинда, І. П. (2026). Просторове моделювання лавинної небезпеки Боржавського гірського масиву засобами QGIS. *Український журнал природничих наук*, (16), 116–128. <https://doi.org/10.32782/naturaljournal.16.2026.10>
12. Масляк, П.О., Тищенко, П.Г. (1994). *Хрестоматія з географії України*. Київ: Генеза.
13. Олійник, Я. (2016). Тенденції розвитку географічної науки. *Економічна та соціальна географія*. Київ, 3-6.
14. Олійник, Я. Б., Краснопольська, Н. В. (2012). Зародження географічної науки в Україн. *Географія та туризм*, (19), 246-252.
15. Руденко, В.П., Чернюх, О.І. (2004). *Становлення конструктивно-географічних напрямів раціонального природокористування в Україні у першій половині ХХ ст.* Чернівці: Рута.
16. Топчієв, О.Г. (2005). *Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики*. Одеса: Астропринт.
17. Шаблій, О.І. (2001). *Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії*. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка.
18. Шевчук, Л. (2013). Університети третього тисячоліття: моделі, проблеми створення, роль у подальшому розвитку географічної науки. *Г 35 Географічна наука і практика: виклики епохи: Матеріали міжнародної наукової*, 170.
19. Шоробура, І. М. (2005). Розвиток української географічної науки (початок ХХ століття). *ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка*, (25), 77-80.
20. Шуйський, Ю. Д. (2016). Про шляхи та перспективи розвитку географії в Україні.

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Питання плагіату та академічної доброчесності регламентуються ЗУ «Про вищу освіту» та локально-правовими актами ЗВО:

- *Положенням про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича* <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyivlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yurii-fedkovycha/>;
- *Політикою використання штучного інтелекту у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича* <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yurii-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yurii-fedkovycha/>
- *«Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»* <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yurii-fedkovycha/> .

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;

- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.

Студенти несуть **особисту** відповідальність за випадки їхнього порушення, враховуючи плагіат, списування, підказування тощо. У разі виявлення академічної недоброчесності вперше бали, зараховані студентів/ці за виконане завдання, скасовуються. Повторна практика недоброчесності може призвести до анулювання всіх нарахованих за курс балів.